

Ernest Pleh¹

VLOGA ZVEZE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN ORMOŽ TER SODELOVANJE S TERITORIALNO OBRAMBO

Prva slovenska častniška organizacija je bila ustanovljena daljnega leta 1952. Prvotni namen ustanovitve je bil povezovati rezervne častnike v okviru Zveze rezervnih oficirjev. Kasneje naj bi odprla vrata za enakopravno sodelovanje častnikov in podčastnikov v organizaciji, imenovani Zveza rezervnih oficirjev in podoficirjev. Skozi vsa leta svoja delovanja se je večkrat preoblikovala in preimenovala, vendar pa je vseskozi ohranjala svoje poglobljevno poslanstvo. Izobraževanje in usposabljanje na območju delovanja organizacije, negovanje domoljubja in ohranjanje vojaškogodovinskega spomina je zagotavljalo razvoj vojaškega potenciala našega območja kot enega izmed zelo pomembnih stebrov nastanka naše domovine in naše Slovenske vojske. Tej organizaciji in njeni naslednici Zvezi slovenskih častnikov je namenjen ta prispevek.

Občinska konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin (v nadaljevanju OK ZRVS) Ormož se je s svojim delom v občini in krajevnih skupnostih uveljavila kot družbena in kadrovska organizacija. V sistemu splošnega ljudskega odpora (v nadaljevanju SLO) in družbene samozaščite (v nadaljevanju DS) je skladno z Zakonom o SLO in DS je OK ZRVS Ormož opravljala pomembne naloge, med njimi je:

- organizirala in izvajala vojaško strokovno usposabljanje RVS,
- sodelovala pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva,
- z drugimi organiziranimi silami je sodelovala v obrambnih pripravah in pri uresničevanju DS,
- sodelovala je pri usmerjanju mladih v vojaške šole in varnostne poklice ter v naborni komisiji pri izbiri kandidatov za služenje vojaškega roka.

Člani ZRVS Ormož so sodelovali pri izdelavi vojaškopolitičnih in varnostnih ocen, obrambnih in varnostnih načrtov, v delu obrambnih krožkov na šolah, pri pripravi obrambnih dnevov ter v občinskih in krajevnih akcijah Nič nas ne sme presenetiti ali NNNP.

Svoje letno načrtovanje v okviru letnega programa je načrtovala na osnovi programa Republiške konference ZRVS Slovenije in od leta 1981 dalje na osnovi srednjeročnega programa dela za štiriletno obdobje. V okviru programov so dajali velik poudarek množičnemu vključevanju rezervnih vojaških starešin v vse tokove družbenoekonomskega ter političnega dogajanja. Cilj je bil, da člani postanejo eni izmed nosilcev dograjevanja koncepta SLO in DS ter prepoznavni v lokalnih okoljih kot najbolj usposobljen kader na vojaškem in obrambnem področju.

Letni program dela se je imenoval »Program idejnopolitičnega izobraževanja in obrambno samozaščitnega usposabljanja RVS SR Slovenije za določeno leto«.

Sestavljen je bil običajno iz naslednjih sklopov in z naslednjo vsebino:

- *Idejnopolitično izobraževanje* (vojaško-politični položaj v svetu ter njegov vpliv na varnost SFRJ, varnostno politične in gospodarske razmere v svetu in SFRJ, ...).
- *Splošno vojaško usposabljanje* (priprave na oborožen boj, bojna pripravljenost, načrtovanje razvoja in uporabe oboroženih sil, moralno-politične priprave, mobilizacija, usposabljanje in vzgoja v oboroženih silah in med prebivalstvom, materialne in zdravstvene priprave za oborožen boj, izvajanje oboroženega boja z vsemi načini, vsebinami, vrstami in oblikami, praktična reševanja nalog, razni TT zbori, streljanja ...).
- *Varnostno in samozaščitno usposabljanje* (protipožarna zaščita v miru in v vojni, sodobni in aktualni vidiki specialne vojne proti SFRJ...).
- *Informiranje* (novosti in dosežki v razvoju domačih in tujih oboroženih sil, aktualna vprašanja s področja SLO in DS, seznanjanje s slovenskim vojaškim izrazoslovjem...).
- *Tematika, ki jo objavlja revija Naša obramba* (naročanje na revijo, spremljanje, branje člankov ter individualno učenje ob reviji, objavljanje dogodkov iz domačega okolja v revijah ali preko drugih medijev...).
- *Preverjanje znanja* (redno letno preverjanje).
- *Načrtovanje* (izdelava letnega programa dela).
- *Tekmovanja na občinski, regijski, republiški ravni ali z drugimi republikami* (taktično-orientacijski pohodi, strelska tekmovanja, proslave...).

Izvedba letnega programa je bila usmerjena v dva dela, in sicer:

– prvi del je bil obvezen za vse starešine in vezan na večino zgoraj navedenih področij, s poudarkom tudi na individualnem usposabljanju članov preko revije Naša obramba ter drugih strokovnih glasil (TV-15, Bilten – časopis OK ZRVS Ormož, 24.12.1987 – samo en izvod...),
– drugi del pa so bile oblike, ki niso bile obvezne za vse starešine, in sicer so to bila tekmovanja na različnih področjih, sodelovanje z mladino, udeležba na proslavah...

Iz zgoraj navedenega je moč razbrati zelo dobro in obširno načrtovanje usposabljanja starešin. V ZRVS so poudarjali pomen lika starešine, od katerega so pričakovali nenehno izobraževanje, udeleževanje na vseh aktivnostih, spoštovanje zapuščine NOB ter z lastnim zgledom in delom potrjevanje visoke ravni lastne usposobljenosti in pripadnosti. Starešine so se usposabljanju udeleževali v glavnem redno in v visokem odstotku, kar je razvidno iz zapisnika programsko-volilne seje Konference ZRVS Občine Ormož, z dne 29.6.1990. Iz zapisnika lahko razberemo izraženo pohvalo predstavnika RK ZRVS Občinski konferenci Ormož za drugo mesto v Republiki Sloveniji glede odstotka udeležbe na usposabljanjih.

OZRVS Ormož je imela v sedmih (osmih) krajevnih skupnostih takratne občine krajevne organizacije, in sicer v Ormožu, Miklavžu (24.6.1983 razdružilna konferenca ter ustanovitev KO Kog), Središču, Ivanjkovcih, Veliki Nedelji, Podgorcih ter pri Tomažu.

Podatki o članstvu za leto 1982 – 382 starešin, od tega 86 oficirjev, 296 mlajših oficirjev (starosti od 20 do 70 let, od tega 35 članov, ki niso več obvezni).

Podatki o članstvu za leto 1986 – 429 starešin, od tega 111 oficirjev, 314 mlajših oficirjev in 4 člani brez čina (od tega 41 starejših od 60 let).

Podatki o članstvu za leto 1989 – 459 starešin, od tega 121 oficirjev, 330 mlajših oficirjev in 8 članov brez čina.

OK ZRVS Ormož so skozi celotno obdobje vodili:

– predsednik Edo Pajek (do leta 1982),
– predsednik Aleksander Štampar (od 1982 do 1990) in
– predsednik Mirko Novak (od 1990 do konca).

Delo RVS do leta 1975 je bilo zgledno in na visoki ravni. Udeležbe na usposabljanjih ter izvajanju usposabljanj so bile prav tako na visoki ravni. Športno udejstvovanje, kakor tudi organizacija športnih in strelskih tekmovanj,

je bilo hvale vredno, prav tako tudi odnosi med člani ter negovanje tovarištva. RVS in organizacija sta sodelovali pri pridobivanju kadra za vojaške šole, obiskovali šole, promovirali in predstavljali vojaški poklic, prav tako pa dvigovali raven SLO tudi preko civilne sfere z različnimi razgovori, predstavitvami in organiziranjem proslav. Poudarek je bil tudi na sodelovanju z mladinskimi in drugimi družbeno-političnimi organizacijami ter širjenju in razvijanju tovarištva. Prav tako pa je dobro potekalo sodelovanje s sosednjimi in bratskimi občinami iz SR Hrvatske. Lahko bi rekli, da je takrat glavno breme izgradnje SLO in DS v naši občini slonelo na občinski organizaciji ZRVS, posledično pa tudi na krajevnih (seveda poleg JLA in TO).

Delo po letu 1975 pa je bilo zasnovano bistveno drugače. V občinah so se formirali štabi TO, prav tako pa je bil sprejet Zakon o SLO, varnosti in DS. Od 382 RVS je bilo 341 razporejenih v enote JLA, TO, prav tako pa mnogi tudi v CZ, NZ in drugam. Tako je bilo 89% starešin zakonsko vezanih na redne oblike usposabljanja v enotah razporeda. Ta usposabljanja so se prav tako izvajala v dela prostih dneh in po službenem času, včasih tudi po mesec ali več. Zato je delo v organizaciji ZRVS izgubilo določen pomen. Pojavljala se je vedno manjša udeležba RVS na načrtovanih aktivnostih, od usposabljanj do športnih tekmovanj.

Pojavljale so se pobude o načrtovanju usposabljanj v dveh smereh ali oblikah, in sicer kot:

– dopolnilno usposabljanje za starešine, ki imajo razpored, ter
– usposabljanje za starešine, ki nimajo razporeda.

Prav tako je začela upadati motivacija, še posebej v nekaterih krajevnih organizacijah. Problematika se je pojavljala v večji meri pri mlajših RVS, ki so menili, da za njih udeležba na usposabljanjih ni obvezna, glede na to, da so se usposabljali v okviru enot oboroženih sil, kamor so bili razporejeni.

Zakonsko so se morali vsi RVS obvezno dolžni udeleževati obveznih oblik izobraževanja, ki jih je RK ZRVS Slovenije predpisala do konca koledarskega leta, v katerem moški dopolnijo 60 let in ženske 50 let (Zakon o vojaški dolžnosti, UR. list SFRJ, št. 64/85). Tako se je organizacija preusmerila bolj v usposabljanje in vzgojo civilnega prebivalstva. Začela se je povezovati z organizacijami, ki so imele specifičen pomen za SLO in DS, kot so strelske družine, taborniki, planinska društva, prosvetna društva in podobno. Prešli so tudi na načrtnejše sodelovanje z

osnovnimi šolami, kjer so začeli izvajati usposabljanja, taktično-tehnične zbornice, predavanja, posredovanje filmov, prav tako pa so sodelovali pri organizaciji psov in ustanavljanju obrambnih krožkov ter izvedbi obrambnih dnevov. Istočasno so poiskali več oblik sodelovanja z drugimi strukturami, kot so JLA, TO, različni oddelki pri SO itd. Vsako leto je bilo na področju teh aktivnosti angažiranih preko 30 RVŠ.

Financiranje delovanja organizacije je bilo skozi leta vedno večji problem, saj se je OK ZRVS Ormož financirala iz proračuna Občine Ormož. Sredstva so se pridobivala tudi iz članarine, ta pa je bila namenjena izključno delovanju krajevnih organizacij (od leta 1989 je bila v KO Ormož zvišana na 10.000 dinarjev). Zanimiv je podatek iz Poročila o delu OK ZRVS Ormož za leto 1988, kjer je navedeno, da se proračun organizacije iz leta v leto krči, tako da je bilo leta 1979 namenjenih 0,65% sredstev za SLO in DS v narodnem dohodku Občine Ormož, v letu 1988 pa le še 0,20%. Ta drastični padec je omejeval izvedbo nalog, zadanih s programom, saj je organizacija morala sama financirati večino načrtovanih aktivnosti (nabava streliva, prevozi na aktivnosti, financiranje predavateljev...). Leta 1982 je potekala akcija »Naša obramba v vsako družino«. Revija je bila zelo brana, saj se je močno razširila ne le v vojaških in nje sorodnih krogih, temveč tudi v civilni sferi. V vojaških krogih je veljala kot individualno študijsko gradivo in je bila skoraj obvezna za starešine. V okviru OK ZRVS Ormož je bil določen celo poverjenik za revijo Naša obramba. Dejansko je šlo za tekmovanje v zbiranju naročnikov. V to akcijo so vložili na ormoškem območju veliko truda in dosegli prvo mesto. Občina Ormož je prejela nagrado 2500 din, saj so med 18497 prebivalci zbrali 2249 naročnikov (Obramba, posebna izdaja, stran 13, november 2008).

Ker občina Ormož ni imela na svojem območju garnizona JLA, se je OK ZRVS Ormož pri uresničevanju letnega plana dela naslonila na pomoč, opremo in orožje, ki ga je zagotavljal OŠTO Ormož. OK ZRVS Ormož in KO ZRVS z območja Občine Ormož so v sodelovanju z OŠTO Ormož realizirale naslednje naloge:

- vsaka KO je ob krajevnem prazniku organizirala streljanje z vojaško puško,
- OK ZRVS je izvedla eno strelsko tekmovanje z vojaško puško,
- izvajala se se predavanja z vojaško strokovno vsebino,
- izvedli so orientacijsko-kondicijski pohod.

Letno je bilo izvedenih osem strelskih tekmovanj v KS, katerih se je udeležilo 15 do 20 strelskih ekip. Vsa tekmovanja so bila v dela prostem času na improviziranih streliščih po KS. V teh primerih je ZRVS prevzela nase veliko odgovornost, vendar so streljanja potekala skladno z vsemi varnostnimi predpisi in pod budnim očesom organizatorjev. V vseh letih niso ugotovili nobenega izrednega dogodka. V vlogi odgovornega in zelo strogega vodje streljanja se spomnimo Franja Lorenčiča, ki je dosledno vztrajal pri spoštovanju predpisov in reda na strelišču. Na neki seji občinske konference je član predsedstva poudaril, da so ta tekmovanja prestroga in preressna in več ne krepijo pravega tovarništva, pač pa so le strelska tekmovanja. Skozi zapisnike in poročila je moč razbrati veliko težnjo članov po izgradnji strelišča za streljanje z vojaško puško, kar pa nikoli ni bilo uresničeno. Velik finančni zalogaj za organizacijo je bila tudi nabava streliva. OŠTO je najprej dodeljeval OK ZRVS Ormož za strelska tekmovanja puške M 48 kalibra 7,9 mm, sredi osemdesetih pa že PAP M 68 kalibra 7,62 mm in tudi AP M 70 7,62 mm. Občasno so člani ZRVS pripravili tudi tekmovanje v streljanju s pištolo M 57 kalibra 7,62 mm. OK ZRVS Ormož je pripravila eno do dve strelski tekmovanji na streliščih v Podgorcih, Središču, lagunah in »ciglenski« jami. Na teh tekmovanjih so se člani ZRVS pomerili z ekipami JLA, milice, delovnih organizacij in drugimi.

Člani ZRVS na improviziranem strelišču v »ciglenski« jami. Arhiv OZŠC Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Predsednik OK ZRVS Aleksander Štampar med strelskim usposabljanjem članov. Arhiv OZŠC Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Čeprav so bili vsi pripadniki stalne sestave OŠTO člani ZRVS, prav tako so bili njihovi člani tudi častniki in podčastniki iz vojne sestave, lahko govorimo o sodelovanju med ZRVS in OŠTO. OŠTO je bil edini vojaško-strokovni organ, na katerega se je ZRVS lahko obrnila po pomoč.

Konec leta 1990 se je vloga ZRVS začela spreminjati v jugoslovanskem prostoru, in sicer:

- postala je nadstrankarska, njeni člani pa so bili lahko strankarsko opredeljeni po lastni presoji,
- članstvo v organizaciji je postalo prostovoljno,
- usposabljanje je postalo neobvezno oziroma stvar interesa posameznikov.

V jeseni leta 1991 je bila v Ljubljani ustanovljena Zveza častnikov Slovenije (ZČS) z novim statutom, programom dela in prostovoljnim vključevanjem.

Na osnovi tega je bilo v Občini Ormož ustanovljeno Občinsko združenje ZŠC, v katerega so se prostovoljno vključili vsi zainteresirani člani. Baza članstva je temeljila na pretekli OK ZRVS Ormož. Predsedniki združenja so bili Mirko Novak do leta 2007, Ernest Pleh od leta 2007 do leta 2010, od leta 2010 pa je predsedovanje prevzel Stanko Jurkovič. V letu 2007 se je Občinsko združenje ZŠC preimenovalo v Območno ter sprejelo nov statut, v letu 2010 pa si je pridobilo status združenja, ki deluje v javnem interesu.

Člani ZRVS na usposabljanju. Arhiv OZŠC Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Ekipe OK ZRVS Ormož na tekmovanju iz vojaških znanj. Arhiv OZŠC Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Zaključek usposabljanja OK ZRVS Ormož. Arhiv OZŠC Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Predsednik OK ZRVS Ormož podeljuje priznanja. Arhiv OZSČ Ormož. Foto: Štefan Hozyan.

Ključne besede

Teritorialna obramba (TO), Zveza rezervnih vojaških starešin (ZRVS), Sistem splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite (SLO in DS), Slovenska vojska (SV), Zveza slovenskih častnikov (ZSČ).

Ustni vir

–Opravljen intervju z Mirkom Novakom, Aleksandrom Štamparjem in Miranom Fišerjem.

Pisni viri

- Obramba, Posebna izdaja – 40 let ustanovitve TO, stran 13, november 2008.
- Poročila o delu OK ZRVS Ormož za leto 1985, z dne 18.3.1986.
- Poročila o delu OK ZRVS Ormož za leto 1987, z dne 27.2.1988.
- Poročila o delu OK ZRVS Ormož za leto 1988, z dne 9.6.1989.
- Poročila o delu OK ZRVS Ormož za leto 1989, z dne 5.3.1990.
- Poročilo o delu občinske konference ZRVS Ormož od leta 1981 do 1985, z dne 12.1.1986.
- Poročilo o delu občinske organizacije ZRVS Ormož od leta 1986 do 1990, z dne 12.6.1990.
- Poročilo o delu občinske organizacije ZRVS Ormož za leto 1987, z dne 18.1.1988.
- Program dela ZRVS Občine Ormož za leto 1983, z dne 3.12.1982.
- Program dela ZRVS Občine Ormož za leto 1986, z dne

12.1.1986.

- Program dela ZRVS Občine Ormož za leto 1990, z dne 12.6.1990.
- Program dela ZRVS Slovenije za leto 1989, november 1988.
- Zakon o vojaški dolžnosti, Ur. list SFRJ, št. 64/85.
- Zapisnik Programsko volilne konference ZRVS Občine Ormož, z dne 31.1.1986.
- Zapisnik Programsko volilne konference ZRVS Občine Ormož, z dne 15.12.1989.
- Zapisnik Programsko volilne konference ZRVS Občine Ormož, z dne 29.6.1990.
- Zapisnik razgovora članov delovne skupine RK ZRVS Ljubljana in članov predsedstva OK ZRVS Ormož, z dne 16.12.1982.
- Zapisnik Programsko volilne konference ZRVS Občine Ormož, z dne 3.7.1982.
- Zapisnik sestanka s predsedniki Krajevnih organizacij ZRVS, z dne 6.11.1986.

OZSČ Ormož je prostovoljna, samostojna, stanovska, interesna in strokovna organizacija vojaških častnic in častnikov ter podčastnic in podčastnikov, z nalogo zagotavljati vojaško-strokovno usposabljanje članov. Skozi vse leto skrbijo za strokovno usposabljanje članov, ki so iz struktur SV ter struktur nekdanje TO. Večina pripadnikov združenja so tudi veterani vojne za Slovenijo, ki so aktivno sodelovali v osamosvojitvenih časih na območju ormoške občine in širše. Člani združenja se redno udeležujejo usposabljanj ter s svojimi pobudami po dodatnih usposabljanjih izkazujejo interes in željo po ohranjanju stika z vojaškimi znanji in veščinami. Ker je v zadnjih letih razvoj vojaške znanosti in tehnologije izredno napredoval, je postalo nujno sproti spremljati spremembe, ter s tem vzdrževati stike s sedanjostjo na vojaškem področju. V zadnjih letih so veliko postorili za sprotno informiranje svojih članov o stanju in dogodkih v Slovenski vojski in širše, o novi opremi in oborožitvi, kar so članom tudi predstavili. Organizirajo predavanja, ki jih izvajajo udeleženci raznih mirovnih misij ter udeleženci različnih izobraževanj in usposabljanj doma in v tujini. Organizirajo in izvajajo se strokovne ekscurzije s ciljem vojaško-strokovnega usposabljanja in medsebojnega druženja. Skrbijo pa tudi za strelsko kondicijo članov z organiziranjem streljanj, ta so popestrili tudi s strelskimi tekmovanji. V prihodnje bosta še bolj poudarjena vloga in pomen združenja, saj se v okviru sil, namenjenih obrambi domovine, formira nova sila, imenovana tretji krog oziroma strateška rezerva. V okviru teh sil naj bi imela ZSČ, s tem pa tudi občinska in območna združenja, večjo vlogo pri usposabljanju pripadnikov strateške rezerve. Prav tako se razmišlja o večji vlogi združenja pri novačenju, pridobivanju in usposabljanju potencialnih kadrov za služenje v pogodbeni rezervi, ki je poleg sil SV osnova za izvajanje obrambe domovine. Iz navedenega je razvidno, da bo treba na občinskih in območnih ravneh bolj poudarjati vlogo tega združenja ter s tem povezane naloge vojaškostrokovnega usposabljanja, dvigovanje domoljubne zavesti, promoviranje vojaškega poklica, s tem pa tudi promoviranje Slovenske vojske. ZSČ je naslednica Zveze rezervnih vojaških starešin, sodelovanje s TO, ki ga je izvajala ZRVS, pa je sedaj vezano na Slovensko vojsko kot naslednico TO. Ob tem velja izreči iskreno zahvalo vsem akterjem za predano in pošteno delo v preteklosti, s čimer sta se ohranjala vojaški zbor in vojaško znanje na našem območju skozi vsa ta leta.

Rajko Topolovec¹

SKRITI OTROCI IZ KONCENTRACIJSKEGA LAGERJA OZNE STRNIŠČE V ORMOŽU

»Petrička« smo imeli tudi v Ormožu

»Pobudnik« zapisa so najdeni vpisi množično umrlih otrok iz gradu v Ormožu, ki se hranijo v župnijskem arhivu, kar priča o stanju duha v prvih mesecih »svobode« v Ormožu. V zaplenjenem ormoškem gradu so se namreč za dva meseca (avgust – september) 1945 znašli odvzeti otroci staršev, ki jih je komunistična oblast prepoznala za švabe, protikomunistične elemente, sovražnike ljudstva in so vsled tega trpeli in množično umirali v koncentracijskem lagerju OZNE, Strnišče pri Ptujju, danes še v edinem kulturnem mestu v svetu, kjer je nekoč vladal komunizem – Kidričevem. V prvem delu sestavka obojam revanšistično obnašanje komunizma, ki nam je nato pod krinko proletarske revolucije vladal pol stoletja. V drugem delu sestavka pa se začenja obujanje spominov na ta zločinski čas, ki so ga skozi otroške oči videli tukaj zaprti otroci – danes še redko živeči starci iz »Ormoškega Petrička«!

Uvod

Zgodovina je veda, kjer se gleda nazaj in ne naprej. Zato se ne strinjam z nostalgiki preživetega komunizma, ki še po 65 letih zločinskih del boljševidične frakcije komunizma, v popolnosti storjenih zločinov, ne priznavajo. Priča temu je najdenih šeststo zamolčanih grobišč in še sintagma - »ne premetavajte kosti«! Resnica pa je potrjena tudi v tem, da prizori, kakršnih še svet iz Hude jame ni videl, ne morejo nikomur biti v ponos! Menda prav zato nostalgiki za takšnim komunizmom nasprotujejo centralni kostnici v krogu spomenikov prestolnice, kjer že desetletja stojijo spomeniki revolucije, Kardelja, Kidričev spomenik in tudi grobnica herojev. Menim, da bi prav centralna kostnica na tem mestu odločilno pripomogla k spravi obeh polovic Slovencev, ki je, kot se sedaj kaže, tudi pogoj za nadaljnji razvoj Slovenije.

¹ Rajko Topolovec, upokojeni dipl. ing. org, Abramičeva 14, 2250 Ptuj.